

“Gada labākā grāmata!”

*The New York Times, Washington Post, Elle, Oprah Daily,
Newsweek, Goodreads, Bookpage, Kirkus*

“Raits sižets, enerģiski dialogi un prasme pajokot visneparastākajā situācijā. Nīstami ļaunie un iemīlami labie tēli. Bonijas Gārmesas brīnišķīgais romāns ir kā svaiga un spirdzinoša gaisa malks.”

Sunday Express

““Ķīmijas stundas” ir spirts un oriģināls stāsts par cerībām un uzticību sev pašai. Brīžiem aizkustinoši smieklīgs, brīžiem trāpīgi vērīgs un visu lappušu garumā dzīvesprietīgs, drosmīgs un cēlsirdīgs romāns.”

Reičela Džoisa

“Bonijas Gārmesas debijas romānā sevi nerealizējusi ķīmiķe, nonākot slavas zenītā kulinārijas šovā, aizsāk revolūciju. Laipni lūgti 20. gadsimta sešdesmitajos – laikā, kad sievietēm darbarīku arsenāls bija pieejams vien virtuves zonā, un tieši šo *status quo* Elizabete Zota ir nelokāmi apņēmusies mainīt.”

New York Times

“Spožs, izklaidējošs un pārdomas raisošs romāns. Valoda ir viegla, bet pārlicinoša, un katrs teikums ir tik stilīgi noslīpēts... pat grūti noticēt, ka šis ir autore debijas romāns. Un vislielāko baudu sniedz autore smalkā humora izjūta.”

Guardian

BONNIE GARMUS

**LESSONS
IN CHEMISTRY**

BONIJA GĀRMESA

**ĶĪMIJAS
STUNDAS**

No angļu valodas tulkojusi

Gunita Mežule

821.111(73)-31
Ga 626

Bonnie Garmus

LESSONS IN CHEMISTRY

Copyright © 2022 by Bonnie Garmus

Cover Design © Beci Kelly/TW

Cover Photography © Colin Thomas

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Gunita Mežule, 2023

© Literārā apdare, mākslinieciskais noformējums,
izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2023
ISBN 978-9934-31-911-2

Manai mātei Mērijai Svolovai Gārmesai

1. NODAĻA

1961. gada novembris

Tālajā 1961. gadā, kad sievietes valkāja priekšpusē pogājamas kleitas, stājās dārza klubos un vadāja automašīnās nepiesprādzētu bērnu barus, daudz par to neizdomājoties, un vēl pirms kāds vispār kaut ko zināja par gaidāmo sešdesmito gadu kustību, nemaz nerunājot par to, ka kustības dalībnieki pavadīs nākamos sešdesmit gadus, sastādot tās hroniku, tolaik, kad lielie kari bija beigušies, bet slepenie tikai nupat dzima un cilvēki pamazām sāka domāt mūsdienīgi un ticēt, ka viss ir iespējams, Madelīnas Zotas trīsdesmit gadus vecā māte katru rītu cēlās pirms rītausmas un jutās droša tikai par vienu: viņas dzīve ir galā.

Par spīti šai pārlicībai, viņa devās uz laboratoriju, lai iesaiņotu meitai pusdienas.

“Degviela mācībām,” Elizabete Zota uzrakstīja uz nelielas papīra lapiņas un ielika to meitas pusdienu kārbā. Tad viņa apstājās, izslējusi zīmuli gaisā, un apdomājās. *“Piedalies sporta spēlēs pusdienu pārtraukumā, tikai neļauj zēniem automātiski uzvarēt,”* viņa uzrakstīja uz vēl vienas lapiņas. Tad atkal padomāja, bungodama ar zīmuli pa galdu. *“Tās nav tikai tavas iedomas,”* viņa uzrakstīja uz trešās lapiņas. *“Vairums cilvēku ir briesmīgi.”* Abas pēdējās viņa uzlika virspusē.

Lielākā daļa mazu bērnu neprot lasīt, bet, ja prot, tad lielākoties tādus vārdus kā “suns” un “ej”. Taču Madelīna lasīja jau

kopš trīs gadu vecuma un nu, būdama piecgadīga, bija tikusi galā ar teju visiem Dikensa darbiem.

Madelīna bija tieši *tāds* bērns – viņa varēja dungot Baha koncertu, bet nespēja pati aizsiet kurpju auklas, viņa mācēja izskaidrot Zemes griešanos ap savu asi, bet neprata spēlēt krustiņus un nullītes. Un tur arī slēpās problēma. Jo mūzikas brīnumbērni allaž tikuši apbrīnoti, turpretī tie, kuri agri iemācījušies lasīt, tādu atzinību neizpelnās. Un tas tādēļ, ka tie, kuri agri iemācījušies lasīt, prot vien kaut ko tādu, ko beigu beigās apgūs arī visi pārējie. Tāpēc būt pirmajam nav nekas īpašs – tas ir tikai kaitinoši.

Madelīna to saprata. Tāpēc viņa katru rītu – pēc tam kad māte bija izgājusi un pieskatītāja, kaimiņiene Herieta, nodarbojās ar ko citu – cītīgi izmaksķerēja zīmītes no pusdienu kārbas, izlasīja tās un tad nolika pie pārējām, kuras glabāja kurpju kastē skapja dziļumā. Skolā viņa izlikās par tādu pašu kā citi bērni: gandrīz vai analfabēti. Madelīnai iederēšanās starp vienaudžiem nozīmēja vairāk par visu. Un viņas pierādījums bija neapgāzams: māte nekad nebija iederējusies, un, lūk, kas ar viņu bija noticis.

Tas bija tur, Dienvidkalifornijas pilsētā Komonsā, kur laiks lielākoties bija silts, taču ne pārāk silts un debesis lielākoties zilas, bet ne pārāk zilas, un gaiss bija tīrs, jo tolaik gaiss tāds bija, – tur viņa gulēja gultā, acis aizvērusi, un gaidīja. Viņa zināja, ka drīz vien viņu viegli noskūpstīs uz pieres, ap pleciem uzmanīgi tiks apspraudīta sega un tieši ausī klusi tiks nomurmināti vārdi “Tver dienu”. Vēl pēc brīža viņa izdzirdēs ierūcamies automašīnas motoru, riepu nošvīkstēšanu, plimutam atmuguriski izbraucot uz ielas, neveiklu ātruma pārslēgšanu no atpakaļgaitas uz pirmo ātrumu. Un tad viņas mūžam nomāktā māte dosies uz televīzijas studiju, kur uzsies priekšautu un izies uzņemšanas laukumā.

Raidījuma nosaukums bija “Vakariņas sešos”, un Elizabete Zota bija tā neapstrīdamā zvaigzne.

2. NODAĻA

Pains

Izbijusi ķīmiķe Elizabete Zota bija sieviete ar nevainojamu ārieni, un viņas uzvedība nepārprotami liecināja, ka viņa nav viduvējība un nekad par tādu nekļūs.

Tāpat kā visas spožākās zvaigznes, viņa tika atklāta. Tiesa, Elizabetes gadījumā nebija iejaukta nedz saldējuma kafejnīca, nedz nejauša pamanīšana uz soliņa, nedz laimīga iepazīšanās. Viņas atklāšana saistījās ar zādzību. Konkrēti – ar pārtikas zādzību.

Stāsts bija vienkāršs: meitene, vārdā Amanda Paina, kurai ēdiena baudīšana bija ieguvusi tādu nozīmi, ko daži ārsti uzskatītu par zīmīgu, ēda Madelīnas pusdienas. Tas tāpēc, ka Madelīnas pusdienas nebija nekādas parastās. Kamēr citi bērni stūķēja iekšā sviestmaizes ar zemesriekstu sviestu un ievārījumu, Madelīna atvēra savu pusdienu kārbu un atrada tajā pamatīgu pāri palikušas lazanjas porciju, piedevās sviestā ceptus cukīni, eksotisku, četrās daļās sagrieztu kivi, piecus apaļus ķirštomātiņus, miniatūru *Morton* firmas sāļstrauciņu, divus vēl siltus šokolādes cepumus un sarkani rūtotu termosu ar ledusaukstu pienu.

Šī satura dēļ visi vēlējās Madelīnas pusdienas, ieskaitot pašu Madelīnu. Taču Madelīna piedāvāja tās Amandai, tāpēc ka draudzība prasa upurus un arī tāpēc ka Amanda bija vienīgā

visā skolā, kas nesmējās par dīvaino bērnu, par kādu Madelīna sevi apzinājās jau toreiz.

Tikai tad, kad Elizabete ievēroja, ka Madelīnas drēbes uz viņas kaulainā auguma karājas kā sliktas drapērijas, viņa sāka prātot, ka kaut kas nav labi. Saskaņā ar mātes aprēķiniem Madelīnas ikdienas pārtikas deva bija tieši tāda, kāda meitai bija vajadzīga optimālai attīstībai, un tas padarīja svāra zudumu zinātniski neizskaidrojamu. Tādā gadījumā straujas augšanas periods? Nē. Savos aprēķinos viņa bija ņēmusi to vērā. Agrīnas ēšanas traucējumu pazīmes? Neizskatījās. Madelīna ēda kā zirgs. Leikēmija? Noteikti ne. Elizabete nepiederēja pie tām, kas ceļ trauksmi par niekiem, – viņa nemēdza naktīs gulēt nomodā, iztēlojoties, ka meitai varētu būt piemetusies kāda neārstējama kaite. Būdamā zinātniece, viņa allaž meklēja saprātīgu izskaidrojumu, un brīdī, kad Elizabete satikās ar Amandu Painu, kuras mazās lūpas bija notriektas ar tomātu mērci, viņa saprata, ka ir to atradusi.

“Paina kungs,” Elizabete sacīja, kādā trešdienas pēcpusdienā garām sekretārei iebrāzdamās vietējā televīzijas studijā, “es cenšos jūs sazvanīt trīs dienas, bet jūs ne reizi neesat papūlējies izrādīt pieklājību un man atbildēt. Mani sauc Elizabete Zota. Es esmu Madelīnas Zotas māte – mūsu bērni kopā mācās Vudija pamatskolā – un esmu ieradies, lai pateiktu, ka jūsu meita piedāvā manai meitai draudzību krāpnieciskā nolūkā.” Un, tā kā vīrietis izskatījās apmulsis, viņa paskaidroja: “Jūsu meita apēd manas meitas pusdienas.”

“P-pusdienas?” Valters Pains izstomīja, lūkodamies uz sievieti, kura bija uzziedējusi viņam priekšā kā krāšņa puķe, baltajam laboratorijas virsvalkam šķietami izplatot apkārt gaismas nimbu, ja neskaita vienu sīkumu: ar sarkanu diegu izšūtus iničiālus “E. Z.” tieši uz krūšu kabatas.

“Jūsu meita Amanda,” Elizabete no jauna metās cīņā, “apēd manas meitas pusdienas. Izskatās, ka tas notiek jau mēnešiem ilgi.”

Valters spēja tikai mēmi nolūkoties. Sieviete bija gara auguma un stūrainā, viņas mati, kuru krāsa atgādināja ar sviestu apziestu grauzdiņu, bija saņemti mezglā un nostiprināti ar zīmuli, un viņa stāvēja, rokas gurnos iespiedusi, nokrāsojusi lūpas izaicinoši sarkanas; viņas āda bija mirdzoša, deguns – taisns. Sieviete nolūkojās uz viņu gluži kā frontes ārste, kas izlemj, vai viņu ir vērts glābt vai nav.

“Un tas, ka viņa izliekas par Madelīnas draudzeni, lai tiktu pie viņas pusdienām,” viņa turpināja, “ir absolūti peļami.”

“K-kas jūs īsti esat?” Valters izmocīja, raustīdams valodu.

“Elizabete Zota!” viņa atcirta. “Madelīnas Zotas māte.”

Valters pamāja, cenzdamies saprast. Būdams ilggadējs pēcpusdienas raidījumu producentis televīzijā, viņš zināja, ko nozīmē drāma. Bet šis? Viņš turpināja blenzt. Šī sieviete bija žilbinoša. Viņš burtiski jutās *apžilbināts*. Vai viņa bija ieradusies uz provēm?

“Man ļoti žēl,” viņš beidzot sacīja. “Taču visas medmāsu lomas jau ir aizņemtas.”

“Kā, lūdzu?” viņa nošņācās.

Iestājās ilgāks klusuma brīdis.

“Amanda Paina,” viņa atkārtāja.

Viņš samirkšķināja acis. “Mana meita? Ak tā,” Valters no-teica, piepeši kļūdams nervozs. “Kas ir ar viņu? Vai jūs esat ārste? Vai esat no skolas?”

“Lai Dievs žēlīgs, nē taču,” Elizabete atbildēja. “Es esmu ķīmike. Esmu ieradusies šeit taisnā ceļā no Heistingsa savā pusdienlaikā, tāpēc ka jūs neatbildējāt uz maniem zvaniem.” Un, tā kā viņš joprojām izskatījās apmulsis, viņa paskaidroja: “Heistingsa Pētniecības institūts. Tur, kur “inovatīvi risinājumi lauz sev ceļu.” Viņa nopūtās, izrunādama šo bezsaturīgo saukli.

“Lieta tāda, ka es ļoti nopūlos, lai sagatavotu Madelīnai pilnvērtīgas pusdienas, – esmu pārliecināta, ka arī jūs cenšaties nodrošināt savam bērnam to pašu.” Un, tā kā Valters vēl aizvien tukši blenza uz viņu, Elizabete piebilda: “Tāpēc ka jūs rūpējaties par Amandas kognitīvo un fizisko attīstību. Tāpēc ka jūs zināt – šāda attīstība ir atkarīga no pareizās vitamīnu un minerālvielu attiecības, ko mēs piedāvājam.”

“Redziet, Painas kundze ir...”

“Jā, es zinu. Nozudusi no kaujas lauka. Es mēģināju saziņāties ar viņu, taču man tika teikts, ka viņa dzīvojot Ņujorkā.”

“Mēs esam šķīrušies.”

“Man žēl, taču tam nav praktiski nekāda sakara ar pusdienām.”

“Tā var likties, taču...”

“Arī vīrietis *var* pagatavot pusdienas, Paina kungs. No bioloģijas viedokļa tas nav neiespējami.”

“Pilnīgi noteikti,” viņš piekrita, knibinādamies gar krēslu. “Lūdzu, Zotas kundze, lūdzu, apsēdieties.”

“Esmu kaut ko ievietojuši ciklotronā,” viņa aizkaitināti noteica, paraudzījusies pulkstenī. “Vai mēs esam vienojušies vai ne?”

“Ciklo...”

“Subatomāro elementārdaļiņu paātrinātājā.”

Elizabete palūkojās uz sienām. Pie tām bija piekārti ierāmēti plakāti, kas reklamēja melodramatiskas ziepju operas un bezjēdzīgus izklaides šovus.

“Mans darbs,” Valters paskaidroja, piepeši samulsis par to, cik plakāti izskatās muļķīgi. “Varbūt jūs esat kādu no tiem redzējusi?”

Elizabete pagriezās pret viņu. “Paina kungs,” viņa sacīja jau samiernieciskākā tonī, “man ļoti žēl, ka jums nav ne laika, ne iespēju pagatavot savai meitai pusdienas. Mēs abi zinām, ka

ēdiens ir katalizators, kas atbrīvo smadzenes, satur kopā mūsu ģimeni un nosaka nākotni. Un tomēr...” Viņa aplusa un piemiedza acis, uzlūkodama ziepju operas plakātu, kurā bija redzama medmāsa, kas sniedz pacientam visnotaļ neierastu aprūpi. “Vai kādam ir laiks, lai iemācītu visai nācijai, kā pagatavot ēdienu, kas ir vērtīgs? Es labprāt to darītu, taču man nav laika. Un jums?”

Kad viņa jau grasījās doties projām, Pains, nevēlēdamies ļaut viņai aiziet vai arī pilnībā saprazdams, kāds ķēriens viņu gaida, aši noteica: “Pagaidiet, lūdzu, apstājieties, *lūdzu*. Ko... ko jūs nupat pateicāt? Par to, kā iemācīt visai nācijai gatavot ēdienu, kas ir... kas ir *vērtīgs*?”

Pēc četrām nedēļām ekrānos parādījās “Vakariņas sešos”. Un, lai arī Elizabete nebija īsti sajūsmā par šo ideju – galu galā viņa bija ķīmiķe un nodarbojās ar pētniecību –, viņa pieņēma piedāvājumu parasto iemeslu dēļ: par to vairāk maksāja, un viņai vajadzēja uzturēt bērnu.

Jau kopš pirmās dienas, kad Elizabete apsēja priekšautu un izgāja uzņemšanas laukumā, kļuva skaidrs: viņai piemīt “tas”, ar ko apzīmē vārdā nenosaucamu īpašību, kura padara raidījumu skatāmu. Vienlaikus viņa bija arī spēcīga personība – tik tieša un lietišķa, ka cilvēki nezināja, ko par viņu domāt. Citos kulinārijas šovos bija redzami labdabīgi šefpavāri, kuri liksmi ieķēra pa malciņam šerija, turpretī Elizabete Zota bija nopietna. Viņa nekad nesmaidīja. Viņa nekad nejokoja. Un viņas ēdieni bija tikpat godīgi un piezemēti kā viņa pati.

Sešu mēnešu laikā Elizabetes raidījums kļuva par uzlecošu zvaigzni. Vēl pēc gada tas jau bija nostabilizējies ieradums. Un pēc diviem gadiem tas bija pierādījis savu pārdabisko varu, vienojot ne vien vecākus ar bērniem, bet arī pilsoņus ar valsti. Nebūs pārspilēti teikt, ka tad, kad Elizabete Zota bija pabeigusi gatavot maltīti, visa nācija sēdās pie vakariņu galda.

Pat viceprezidentam Lindonam Džonsonam patika viņas raidījums. “Jūs gribat zināt, ko es *domāju?*” viņš sacīja, atgaiņādamies no uzstājīga reportiera. “Es domāju, ka jums vajadzētu mazāk rakstīt un vairāk skatīties televīziju. Sākot ar “Vakariņām sešos” – tā Zota, viņa zina, ko dara.”

Un viņa zināja. Elizabete Zota nekad neskaidroja, kā pagatavot sīciņas gurķu maizītes vai smalkus suflē. Viņas receptes bija pamatīgas: sautējumi, gaļas sacepumi, ēdieni, kas tika gatavoti lielās metāla pannās. Viņa uzsvēra pārtikas produktu sadalījumu četrās grupās un uzskatīja, ka ēdiens jāpasniedz lielās porcijās. Elizabete uzstāja, ka ikvienu pagatavošanas vērtu ēdienu ir vērts gatavot, ja tas prasa mazāk par stundu. Katru raidījumu viņa noslēdza ar savu ierasto tekstu: “Bērni, uzklājiet galdu! Jūsu mātei ir vajadzīgs kāds brīdis, ko veltīt sev.”

Taču tad kāds ievērojams avīžnieks publicēja rakstu ar nosaukumu “Kāpēc mēs ēdisim visu, ko vien viņa piedāvās” un nodēvēja viņu par Liktenīgo Liziju, un, tā kā iesauka bija reizē skanīga un piemērota, tā viņai pielipa tikpat ātri kā burti papīram, uz kura tā bija nodrukāta. Kopš tās dienas svešinieki dēvēja Elizabeti par Liktenīgo, bet viņas meita Madelīna sauca viņu par mammu, un, lai arī viņa vēl bija bērns, Madelīna jau tad saprata, ka šī iesauka noniecina viņas mātes talantus. Galu galā viņa bija ķīmiķe, nevis televīzijas pavāre. Un Elizabete, mulsdama sava vienīgā bērna priekšā, jutās apkaunota.

Dažreiz Elizabete naktīs gulēja gultā un netika gudra, kā viņas dzīve ir nonākusi līdz šim punktam. Taču prātojumi nekad nebija ilgi, jo viņa to jau zināja.

Viņa vārds bija Kalvins Evanss.

3. NODAĻA

Heistingsa Pētniecības institūts

PIRMS DESMIT GADIEM, 1952. GADA JANVĀRĪ

Arī Kalvins Evanss bija Heistingsa Pētniecības institūta darbinieks, taču atšķirībā no Elizabetes, kura strādāja šaurībā kopā ar daudziem citiem institūta ķīmiķiem, viņa rīcībā bija atsevišķa liela laboratorija.

Spriežot pēc darba pieredzes, varbūt viņš arī bija pelnījis atsevišķu laboratoriju. Deviņpadsmit gadu vecumā Kalvins Evanss jau bija piedalījies svarīgā pētījumā, kas palīdzēja slavenajam britu ķīmiķim Frederikam Sengeram tikt pie Nobela prēmijas; būdams divdesmit vienu gadu vecs, viņš bija atklājis ātrāku veidu, kā sintezēt vienkāršas olbaltumvielas, divdesmit četros gados viņa revolucionārais atklājums saistībā ar dibenzoselenofēna reaktivitāti ļāva viņam nonākt uz žurnāla *Chemistry Today* vāka. Turklāt viņš bija sarakstījis sešpadsmit zinātniskus darbus, saņēmis ielūgumus uz desmit starptautiskām konferencēm un piedāvājumu kļūt par Hārvardas stipendiātu. Divreiz. Viņš no tā bija atteicies. Divreiz. Daļēji tāpēc, ka Hārvarda bija noraidījusi viņa studiju pieteikumu pirms vairākiem gadiem, un daļēji tāpēc... nu, cita iemesla nebija. Kalvins bija izcils cilvēks, bet, ja viņam piemita kāds trūkums, tā bija viņa spēja turēt ļaunu prātu.

Turklāt viņš ne vien ilgi turēja ļaunu prātu – viņam piemita arī nepacietīga cilvēka reputācija. Tāpat kā daudzi izcili cilvēki,

Kalvins nespēja saprast, kā neviens cits to neaptver. Viņš bija arī introverts, kas gan īsti nav trūkums, bet bieži vien izpaužas atturīgumā. Taču pats ļaunākais slēpās faktā, ka viņš bija airētājs.

Ikviens ne-airētājs jums pateiks, ka airētāji nav nekādi jautrie ļaudis. Tas tādēļ, ka airētāji grib runāt tikai par airēšanu. Ja telpā būs vismaz divi airētāji, saruna no ikdienišķiem tematiem, piemēram, darba vai laikapstākļiem, pievērsīsies gariem, bezjēdzīgiem stāstiem par laivām, tulznām, airiem, satvērieniem, ergometriem, ķīļiem, treniņiem, atduriem, atvienotāj mehānismiem, reģenerāciju, sazarojumiem, sēdekļiem, vēzieniem, slidošām detaļām, handikapiem, atzveltnēm, distancēm un to, vai ūdens tiešām ir “rāms” vai ne. Vēlāk sarunas parasti pievērsas tam, kas nogājis greizi iepriekšējā reizē, kas varētu noiet greizi nākamajā reizē un kurš par to ir vai būs vainojams. Kādā brīdī airētāji izstieps rokas un salīdzinās aprepējušās tulznas. Un, ja jums patiešām nepaveiksies, pēc tam var sekot vairāku minūšu stāstījums, kurā kāds no klātesošajiem kārtējo reizi atcerēsies kādu lielisku braucienu, kad viss šķitis tik viegli, un klausītāji tikmēr piekrītoši mās ar galvu.

Ja neskaita ķīmiju, airēšana bija vienīgais, ar ko Kalvins no sirds aizrāvās. Patiesībā tikai airēšanas dēļ Kalvins vispār bija gribējis stāties Hārvardā: 1945. gadā airēt Hārvardas komandā nozīmēja airēt pie labākajiem. Faktiski *otrajiem* labākajiem. Vašingtonas Universitāte bija *paši* labākie, taču Vašingtonas Universitāte atradās Sietlā, un cilvēki runāja, ka Sietlā bieži list. Kalvins ienāda lietu. Tāpēc viņš lūkojās tālāk – uz Kembridžu, to, kas atradās Anglijā, tādējādi atmaskojot vienu no lielākajiem mītiem par zinātniekiem: ka viņiem labi padodas izpēte.

Pirmajā dienā, kad Kalvins airēja Kemas upē, lija. Otrajā dienā lija. Trešajā dienā notika tas pats. “Vai te tā list *visu* laiku?” Kalvins sūrojās, kopā ar komandas biedriem uzceļot

smago koka laivu plecos un stampājot uz piestātņi. “Ak, *nekad*,” viņi apgalvoja. “Kembri-džā parasti ir labs laiks.” Un tad viņi saskatījās, kā apstiprinot to, ko jau sen bija nojautuši: amerikāņi ir idioti.

Nelaimīgā kārtā viņa idiotisms attiecās arī uz randiņiem – un tā bija liela problēma, jo Kalvins ļoti vēlējās iemilēties. Visu sešu vientulības gadu laikā, ko viņš pavadīja Kembri-džā, viņam bija izdevies uzaicināt uz satikšanos piecas sievietes, un no šīm piecām tikai viena piekrita otrajam randiņam, un arī tikai tāpēc, ka, atbildot uz telefona zvanu, noturēja Kalvinu par kādu citu. Viņa lielākā problēma bija pieredzes trūkums. Viņš bija kā suns, kurš pēc vairākus gadus ilgiem pūliņiem beidzot noķer vāveri, bet pēc tam galīgi nezina, ko ar to iesākt.

“Sveiki... ē,” viņš sacīja, jūtot, ka sirds strauji pukst, plaukstas kļuvušas miklas un prāts tukšs kā izslaucīts, kad viņa randiņa partnere atvēra durvis. “Debija?”

“*Deirdre*,” meitene nopūtās, iemezdama pulkstenī pirmo no daudzajiem skatieniem šajā vakarā.

Vakariņu laikā saruna ķerdamās risinājās par aromātisko skābju molekulāro šķelšanos (Kalvins), jaunākajām filmām (Deirdre), nereaģējošo olbaltumvielu sintēzi (Kalvins), to, vai viņam patīk dejot (Deirdre), to, cik jau ir pulkstenis, jau pusdeviņi, un ka viņam no rīta jāairē, tāpēc viņš vedīs meiteni taisnā ceļā uz mājām (Kalvins).

Pats par sevi saprotams, pēc šiem randiņiem sekса bija ļoti maz. Atklāti sakot, tā nebija vispār.

“Neticami, ka tev ir grūtības iepazīties,” sacīja viņa Kembri-džas komandas biedri. “Meitenes *dievina* airētājus.” Tā nebija taisnība. “Un, lai arī esi amerikānis, tu neizskaties nemaz tik slikti.” Tā arī nebija taisnība.

Problēma daļēji slēpās Kalvina stājā. Viņš bija sešas pēdas un četras collas garš, slaidis un izstīdzējis, taču šķiebās uz labo pusi – iespējams, to bija panākusi mūžīgā airēšana, sēžot laivas kreisajā pusē. Taču vislielākā problēma bija viņa seja. Viņš izskatījās kā vientuļš bērns, kurš bijis spiests pats sevi audzināt: ar lielām, pelēkām acīm, izspūrušiem pagaišiem matiem un violetām lūpām, kas gandrīz vienmēr bija pietūkušas, jo viņš tās kodīja. Viņa seja bija tāda, ko cilvēki dēvēja par viegli aizmirstamām, tā bija pavisam neizteiksmīga, bez kādas norādes uz ilgām un gudriību, kas slēpās aiz tās, atskaitot vienu būtisku iezīmi – viņam bija taisni un balti zobi, un tas kompensēja pārējo vaibstu nepievilcību brīžos, kad viņš smaidīja. Laimīgā kārtā, it īpaši pēc tam, kad viņš iemilējās Elizabetē Zotā, Kalvins smaidīja visu laiku.

Viņi iepazinās – pareizāk sakot, pārmija pāris vārdu – otrdienas rītā Heistingsa Pētniecības institūtā, saulainā Dienvidkalifornijas privātā laboratorijā: Kalvins, kurš bija pabeidzis Kembridžu, ieguvis doktora grādu rekordīsā laikā un saņēmis četrdesmit trīs izskatāmus darba piedāvājumus, izvēlējās tieši šo darbvietu daļēji institūta reputācijas, bet galvenokārt laikapstākļu dēļ. Komonsā daudz nelijs. Elizabete turpretī pieņēma Heistingsa institūta piedāvājumu tāpēc, ka tas bija vienīgais.

Stāvot pie Kalvina Evansa laboratorijas durvīm, viņa ievēroja vairākas brīdinājuma zīmes:

*NEIENĀKT
NOTIEK EKSPERIMENTS
IEEJA AIZLIEGTA
NETUVOTIES*

Tad viņa atvēra durvis.

“Sveiki!” viņa uzsauca, pārkliedzot Frenku Sinatru, kurš skatījās no istabas vidū neiederīgi novietotā mūzikas centra. “Man ir jārunā ar kādu, kurš šeit ir atbildīgais.”

Kalvins, juzdamies pārsteigts par to, ka izdzirdējis kādu balsi, pacēla galvu, parādoties aiz lielas centrifūgas.

“Atvainojiet, jaunkundz!” viņš aizkaitināts nobļāvās; lielas aizsargbrilles sargāja viņa acis no tā, kas burbuļoja labajā pusē. “Šeit ieeja ir aizliegta. Vai jūs neredzējāt norādes?”

“Es tās redzēju,” Elizabete bļāva pretī un, nepievērsdama uzmanību Kalvina tonim, šķērsoja laboratoriju, lai izslēgtu mūziku. “Tā. Tagad mēs varam viens otru sadzirdēt.”

Kalvins pakodīja lūpas un norādīja uz durvīm. “Jūs nedrīkstāt te atrasties,” viņš sacīja. “Norādes.”

“Nujā. Man tika teikts, ka jūsu laboratorijā esot liekas menzūras, un mums lejā to trūkst. Tas viss ir te sarakstīts,” viņa paziņoja, sniedzama vīrietim papīra lapu. “Noliktavas pārzinis to ir akceptējis.”

“Nesmu neko par to dzirdējis,” Kalvins atbildēja, nopētīdams papīru. “Un atvainojiet, taču nē. Man ir vajadzīgas visas menzūras. Varbūt es labāk aprunāšos ar kādu ķīmiķi no pirmā stāva. Pasakiet, lai jūsu priekšnieks man piezvana.” Viņš atkal pievērsās savam darbam, pirms tam ieslēgdams mūzikas centru.

Elizabete nekustēja ne no vietas. “Jūs gribat runāt ar ķīmiķi? Kādu citu, nevis ar MANI?” viņa kļiedza, cenzdamās pārspēt Frenku.

“Jā,” Kalvins atbildēja. Tad viņš mazliet atmaiga. “Paklausieties, es apzinos, ka tā nav jūsu vaina, taču viņiem nevajadzēja sūtīt šurp sekretāri, lai viņa nodarbotos ar melno darbu. Zinu, ka jums varētu nākties grūti to saprast, taču es šobrīd daru kaut ko svarīgu. Lūdzu. Vienkārši pasakiet savam priekšniekam, lai man piezvana.”

Elizabete piemiedza acis. Viņa necieta cilvēkus, kuri izdarīja secinājumus pēc tā, ko Elizabete pati uzskatīja par sen

novecojušiem vizuāliem signāliem, un necieta vīriešus, kuri pat tajā gadījumā, ja viņa būtu sekretāre, domāja, ka sekretāre nespēj saprast neko vairāk par vārdiem “Pārrakstiet un noko-pējiet trijos eksemplāros”.

“Kāda sagādīšanās!” viņa nokludzās, pieiedama pie plaukta un paņemdama lielu kasti ar menzūrām. “Es arī esmu aizņemta.” To pateikusi, viņa izsoļoja ārā.

Heistingsa Pētniecības institūtā strādāja vismaz trīs tūkstoši cilvēku – tāpēc Kalvinam bija vajadzīga vairāk nekā nedēļa, lai viņu sameklētu, – un, kad viņš beidzot Elizabeti ieraudzīja, izskatījās, ka viņa to neatceras.

“Jā?” Elizabete jautāja, pagriezusies, lai redzētu, kurš ienācis viņas laboratorijā. Elizabetes acis palielināja lielas aizsargbrilles, un viņas plaukstas un delmus klāja milzīgi gumijas cimdi.

“Sveiki,” viņš sacīja. “Tas esmu es.”

“Es?” viņa pārvaicāja. “Vai jūs varētu izteikties konkrētāk?” Elizabete atkal pievērsās darbam.

“Es,” Kalvins atbildēja. “Piecus stāvus augstāk. Jūs paņēmt manas menzūras.”

“Varbūt jums vajadzētu nostāties aiz tā priekškara,” viņa noteica, ar galvu pamādama pa kreisi. “Pagājušajā nedēļā mums te notika neliels negadījums.”

“Man nācās grūti jūs sameklēt.”

“Vai neiebildisiet?” viņa jautāja. “Tagad es daru kaut ko svarīgu.”

Kalvins pacietīgi gaidīja, kamēr viņa pabeidza mērījumus, ierakstīja piezīmes žurnālā, pārskatīja vakardienas testu rezultātus un aizgāja uz tualeti.

“Jūs vēl aizvien esat tepat?” viņa atgriezusies vaicāja. “Vai jums nav jāstrādā?”

“Un kā vēl.”

“Jūs nevarat dabūt atpakaļ savas menzūras.”

“Tātad jūs tomēr mani atceraties.”

“Jā. Taču bez kādas sirsnības.”

“Es atnācu, lai atvainotos.”

“Nav nekādas vajadzības.”

“Kā būtu ar pusdienām?”

“Nē.”

“Ar vakariņām?”

“Nē.”

“Kafiju?”

“Paklausieties,” Elizabete paziņoja, iespiedusi lielos cimdus sānos, “jums vajadzētu zināt, ka jūs sākat mani kaitināt.”

Kalvins samulsis novērsās. “Es no sirds atvainojos,” viņš nomurmināja. “Es nu iešu.”

“Vai tas bija Kalvins *Evanss*?” laborants vaicāja, noskatīdamies, kā Kalvins izlikumo garām piecpadsmit zinātniekiem, kuri strādāja plecu pie pleca telpā, kas bija četras reizes mazāka par Kalvina privāto laboratoriju. “Ko viņš darīja te lejā?”

“Neliels strīds par menzūru piederību,” Elizabete paskaidroja.

“Menzūras?” Laborants pavilcinājās. “Pagaidi.” Viņš paņēma vienu no jaunajām menzūrām. “Tā lielā kaste ar menzūrām, kuras tu teicies atradusi pagājušajā nedēļā. Tās bija *viņa* menzūras?”

“Es neteicu, ka esmu atradusi menzūras. Es teicu, ka tās *dabūju*.”

“No Kalvina Evansa?” viņš prasīja. “Vai tu esi zaudējusi prātu?”

“Principā ne.”

“Vai viņš teica, ka tu vari ņemt viņa menzūras?”

“Ne gluži. Taču man bija veidlapa.”

“Kāda veidlapa? Tu zini, ka tev ir jānāk pie manis. Tu zini, ka izejvielu un materiālu pasūtīšana ir mans pienākums.”

“Es saprotu. Taču es gaidīju vairāk nekā trīs mēnešus. Es tev jautāju četras reizes, es aizpildīju piecus pieprasījumus, aprunājos par to ar doktoru Donati. Godīgi sakot, es nezināju, ko citu darīt. Mans pētījums ir atkarīgs no šiem materiāliem. *Tās ir tikai menzūras.*”

Laborants aizvēra acis. “Paklausies,” viņš teica, lēni atvērdams acis, lai uzsvērtu Elizabetes muļķību. “Es te esmu nostrādājis ilgāk par tevi, un man ir zināms, kā viss notiek. Tu taču zini, ar ko Kalvins Evanss ir slavens, vai ne? Ja neskaita ķīmiju.”

“Jā. Ar to, ka viņam ir rezerves izejvielas un materiāli.”

“Nē,” laborants atbildēja. “Viņš ir slavens ar to, ka tur ļaunu prātu. Ļaunu prātu!”

“Tiešām?” viņa ar zināmu interesi pavaicāja.

Arī Elizabete Zota turēja ļaunu prātu. Tikai viņa galvenokārt greizi nolūkojās uz patriarhālo sabiedrību, kas sakņojās pieņēmumā, ka sievietes ir mazvērtīgākas. Mazāk spējīgas. Mazāk gudras. Mazāk radošas. Uz sabiedrību, kas uzskatīja, ka vīrieši iet uz darbu un dara kaut ko svarīgu – atklāj planētas, attīsta produktus, izstrādā likumus –, bet sievietes paliek mājās un audzina bērnus. Viņa nevēlējās bērnus – to viņa par sevi zināja. Taču zināja arī to, ka daudzas citas sievietes *vēlas* bērnus *un* kādu, kas par viņām rūpējas. Un kas tur ļauns? Nekas. Tieši to vīrieši arī dabūja.

Nesen viņa bija lasījusi par kādu valsti, kurā abi vecāki strādāja *un* nomainīja viens otru bērnu audzināšanā. Kur tas īsti bija? Zviedrijā? Viņa nespēja to atcerēties. Taču šāds modelis darbojās lieliski. Darba ražīgums bija augstāks, ģimenes stiprākas. Viņa spēja iztēloties sevi dzīvojam tādā sabiedrībā. Vietā, kur viņa netiktu automātiski uzlūkota par sekretāri, vietā, kur situācijā, kad viņa sanāksmes laikā iepazīstina ar saviem pētījumiem, nenāktos stāties pretī vīriešiem, kuri neizbēgami runās viņas prezentācijas laikā vai, vēl ļaunāk, piesavināsies viņas

darba augļus. Elizabete papurināja galvu. Ja runa bija par vienlīdzību, 1952. gads izrādījās gatavā vilšanās.

“Tev viņam jāatvainojas,” laborants apgalvoja. “Kad aiznesīsi atpakaļ tās sasodītās menzūras, tev ir jāzemojas. Tu apdraudi visu laboratoriju, un tu nostādīji mani neizdevīgā situācijā.”

“Viss būs kārtībā,” Elizabete noteica. “Tās ir menzūras.”

Taču nākamajā rītā menzūras bija pazudušas, un to vietā stājās nosodoši skatieni no dažu citu ķīmiķu puses, kuri uzskatīja, ka viņa tos ir apdraudējusi, pakļaujot Kalvina Evansa leģendārajai ļauna prāta turēšanai. Elizabete mēģināja ar viņiem aprunāties, bet visi viņu tādā vai citādā veidā atšuva, un vēlāk, ejot garām atpūtas telpai, viņa pa ausu galam dzirdēja agrāko iņņošanos – par to, ka viņa esot par daudz pašpārliecināta, ka uzskatot sevi par pārāku salīdzinājumā ar citiem, ka esot atteikusies satīkties ar viņiem, pat ar neprecētajiem vīriešiem. Un ka vienīgā iespēja, kā viņa varējusi iegūt maģistra grādu Kalifornijas Universitātē, esot bijusi *horizontālā* iespēja – šos vārdus pavadīja nekītri žesti un viszinīgi smiekliņi. Ko gan viņa no sevis iedomājās?

“Vajadzētu ierādīt viņai īsto vietu,” kāds noteica.

“Viņa pat nemaz nav tik ļoti gudra,” apgalvoja kāds cits.

“Viņa ir padauza,” paziņoja pazīstama balss. Viņas priekšnieks, Donati.

Elizabete, būdama pieradusi pie pirmajiem vārdiem, bet satriekta par pēdējiem, piespiedās pie sienas, sajuzdama, ka viņai uzmācas nelabums. Šī bija otrā reize, kad kāds viņu apzīmēja ar šo vārdu. Pirmā reize – pirmā briesmīgā reize – bija tolaik, kad viņa mācījās Kalifornijas Universitātē.

Tas bija noticis gandrīz pirms diviem gadiem. Būdama maģistrantūras studente, kurai atlikušas desmit dienas līdz universitātes beigšanai, viņa vēl aizvien atradās laboratorijā pulksten deviņos vakarā, juzdamās pārlicināta, ka ir atradusi problēmu

testa protokolā. Bungojot ar svaigi uzasinātu otrā numura zīmuli pa papīru un apdomādama savu ideju, viņa izdzirdēja atveramies durvis.

“Hallo?” Elizabete uzsauca. Viņa nevienu negaidīja.

“Tu vēl aizvien esi tepat,” nācējs bez kāda pārsteiguma no-teica. Viņas zinātniskais vadītājs.

“Ak, labvakar, doktor Maiers,” viņa sveicināja, paceldama galvu. “Jā. Pārskatu rītdienai paredzēto testa protokolu. Man šķiet, ka būšu atradusi problēmu.”

Viņš pavēra durvis mazliet platāk un ienāca iekšā. “Es tev to nelūdzu.” Viņa balsi ieskanējās aizkaitinājums. “Es tev teicu, ka viss ir kārtībā.”

“Es zinu,” Elizabete atbildēja. “Taču es gribēju vēl pēdējo reizi pārskatīt.” Pēdējās pārskatīšanas pieeja nebija Elizabetes iemīļotākā nodarbe – viņa apzinājās, ka *nākas* to darīt, lai saglabātu savu vietu Maiersa pētniecības komandā, kurā bija tikai vīrieši. Elizabetei gan daudz nerūpēja viņa pētījums: temats bija paredzams, nekā novatoriska. Par spīti acīmredzamam radošuma trūkumam apvienojumā ar satraucošu jaunu atklājumu trūkumu, Maierss tika uzskatīts par vienu no nozīmīgākajiem DNS pētniekiem Savienotajās Valstīs.

Elizabetei nepatika Maierss; viņš nepatika nevienam. Izņemot varbūt vienīgi Kalifornijas Universitāti, kas viņu dievināja – varbūt tāpēc, ka viņš publicēja vairāk zinātnisko darbu nekā visi citi šajā jomā strādājošie. Maiersa noslēpums? Viņš nerakstīja zinātniskos darbus – to darīja viņa aspiranti. Taču viņš allaž piesavinājās visus laurus par katru vārdu, dažreiz nomainīdams tikai nosaukumu un pa kādai frāzei šur un tur, lai uzdotu to par gluži citu darbu, un viņš to varēja darīt, jo kurš gan lasa zinātniskos darbus no sākuma līdz beigām? Neviens. Tādējādi viņa darbu skaits vairojās, un līdz ar to auga arī viņa reputācija. Tādā veidā Maierss kļuva par vadošo DNS pētnieku: kvantitātes dēļ.

Līdztekus talantam tikt pie neskaitāmi daudziem zinātniskajiem darbiem Maierss bija pazīstams arī ar grābstīšanos. Kalifornijas Universitātes dabaszinātņu fakultātēs nebija sastopams daudz sieviešu, bet tās nedaudzās, kas tur bija, – lielākoties sekretāres – dabūja izbaudīt viņa nevēlamos uzmanības apliecinājumus. Parasti viņas aizgāja no darba pēc sešiem mēnešiem ar sašķobītu pašapziņu un pietūkušām acīm, piesaukdamas ģimenes iemeslus. Taču Elizabete neaizgāja – viņa to nevarēja, viņai bija vajadzīgs maģistra grāds. Tāpēc viņai nācās izturēt ikdienišķos pazemojumus – pieskārienus, neķītrās piezīmes, pretīgos mājienus –, vienlaikus skaidri liekot saprast, ka tas viņu neinteresē. Līdz dienai, kad Maierss bija ieaicinājis viņu savā birojā, šķietami, lai aprunātos par iesaistīšanu viņa zinātniskajā programmā, bet patiesībā tāpēc, lai pabāztu roku Elizabetei zem svārkiem. Saniknotā meitene bija ar spēku to noņēmusi un piedraudējusi par viņu ziņot.

“Kam?” viņš pasmējās. Tad Maierss bija norājis Elizabeti par to, ka viņa “nesaprot jokus”, un uzplikšķinājis viņai pa pēcusi, lūdzot paņemt pasniedzēja mēteli no kabinetā ierīkotā skapja, jo zināja, ka, atverot skapja durvis, aiz tām viņu gaidīs puskailu sieviešu fotogrāfijas: dažas bija bezkaislīgi nometušās četrpārus un ļāvušas uzlikt sev uz muguras kurpē ieautu vīrieša kāju.

“Tas ir šeit,” Elizabete sacīja doktoram Maiersam. “Deviņdesmit pirmais solis divsimt trīsdesmit otrajā lappusē. Temperatūra. Esmu visnotaļ droša, ka tā ir par augstu, un tas nozīmē, ka enzīms pārstās reaģēt, radot kļūdainu rezultātu.”

Doktors Maierss noskatījās uz viņu, stāvot durvīs. “Vai tu esi to parādījusi vēl kādam?”

“Nē,” viņa atbildēja. “Es to tikai tagad pamanīju.”

“Tātad tu neesi runājusi ar Filipu.” Filips bija Maiersa pirmais palīgs.

“Nē,” Elizabete apstiprināja. “Viņš tikko aizgāja. Esmu pārlicināta, ka varēšu viņu panākt...”

“Nav nekādas vajadzības,” Maierss viņu pārtrauca. “Vai te ir vēl kāds?”

“Cik zinu, nē.”

“Protokols ir pareizs,” viņš asi noteica. “Tu neesi nekāda lietpratēja. Izbeidz apšaubīt manu autoritāti. Un neieminies par to nevienam citam. Saprati?”

“Es tikai cenšos palīdzēt, doktor Maiers.”

Viņš palūkojās uz Elizabeti tā, it kā apsvērtu viņas piedāvājuma ticamību. “Un man ir vajadzīga tava palīdzība,” Maierss sacīja. Tad viņš pagriezās pret durvīm un tās aizslēdza.

Maiersa pirmais sitiens bija pļauka, kas atmeta Elizabetes galvu uz kreiso pusi kā boksa maisu pēc tieša trāpījuma. Viņa šausmās noelsās, tomēr pamanījās izslieties: meitenes mute asiņoja, acis bija neticībā plati ieplestas. Maierss novaibstījās, it kā nebūtu apmierināts ar rezultātu, un tad iesita viņai vēlreiz, šoreiz nogrūžot Elizabeti no krēsla. Maierss bija liela auguma vīrs – svarā ap simt desmit kilogramiem –, un viņa sitiena spēku radīja liels svars, nevis sportiskā sagatavotība. Viņš noliecās pie Elizabetes, kura gulēja uz grīdas, un, sagrābis aiz gurniem, uzcēla viņu augšup, kā ceļamkrāns ceļ nenostiprinātu kokmateriālu kravu, un nosvieda atpakaļ uz krēsla kā tādu lupatu lelli. Tad viņš apmeta meiteni otrādi un, aizspēris projām krēslu, piespieda viņu ar seju un krūtīm pie nerūsējošā tērauda galda. “Stāvi mierīgi, padauza!” viņš pavēlēja, kad meitene centās izvairīties, un Maiersa resnie pirksti taustījās zem viņas svārkkiem.

Elizabete ievaidējās, sajuzdama, kā muti piepilda metāliska garša, kad Maierss viņu sagrāba, ar vienu roku uzraudams svārkus virs vidukļa, bet ar otru braucīdams ādu gūžu iekšpusē. Tā kā Elizabetes seja bija piespiesta pie galda, viņa tik tikko spēja

paelpot, nemaz nerunājot par kliegšanu. Viņa mežonīgi spārdījās kā lamatās notverts dzīvnieks, taču meitenes nevēlēšanās pakļauties Maiersu tikai vēl vairāk sanikvoja.

“Nemaz nemēģini man pretoties,” viņš brīdināja, sviedriem pilot no vēdera uz Elizabetes stilbiem. Bet, Maiersam pakustoties, viņas roka atbrīvojās. “Stāvi *mierīgi!*” viņš saniknots pieprasīja, Elizabetei lokoties uz visām pusēm un šausmās elšot, kamēr viņš ar savu apjomīgo ķermeņa augšdaļu placināja meitenes augumu kā pankūku. Gribēdams reizi par visām reizēm viņai pierādīt, kurš ir galvenais, Maierss sagraba Elizabeti aiz matiem un parāva. Tad iegāja viņā kā brutāls dzērājs, apmierināti novaidēdamies, bet pēc mirkļa iebrēkdamies no sāpēm.

“Nolādēts!” Maierss kliezda, atbrīvodams viņu no sava svāra. “Jēziņ, sūdu būšana! Kas tas bija?” Viņš pagrūda Elizabeti malā, cenzdamies noskaidrot, kas par sāpēm nāk no ķermeņa labā sāna. Viņš palūkojās lejā uz savu apjomīgo vēderu, mēģinādams apjēgt notiekošo, taču redzēja tikai mazu, sārtu dzēšgumiju, kas rēgojās no labā iegurnā. To ietvēra šaurs asiņu valnītis.

Otrā numura zīmulis. Ar brīvo roku Elizabete bija to atradusi, satvērusi un ietriekusi taisni viņam sānos. Ne tikai daļu no tā – visu zīmuli. Tā noasināto svina pelēko galu, tā draudzīgi dzelteno koka korpusu, tā spīdīgi zeltaino dzēšgumijas apmali – visas septiņas collas septiņu collu dziļumā. Un, tā rīkojoties, viņa bija caurbusī ne vien viņa resno un tievo zarnu, bet arī savu akadēmisko karjeru.

“Vai jūs *tiešām* šeit studējat?” jautāja studentu pilsētiņas policists, pēc tam kad ātrā palīdzība bija aizvedusi doktoru Maiersu. “Man vajag kādu personu apliecināšu dokumentu, kas to pierādītu.”

Elizabete neticīgi viņu uzlūkoja. Viņas drēbes bija saplēstas, rokas drebēja, un uz pieres sāka veidoties liels zilums.